

Archeologisch Vooronderzoek

Herzele Slachthuis (provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Herzele)

Projectcode: 2016F94

15 juni – 15 juli 2016

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1 Beschrijvend gedeelte	7
1.1.1 Administratieve gegevens	7
1.1.2 Juridische context	9
1.1.3 Onderzoekskader	10
1.1.4 Ruimtelijke situering	10
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	12
1.1.6 Archeologisch potentieel	15
1.1.6.1 <i>Methode</i>	15
1.1.6.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	15
1.1.6.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	15
1.1.6.4 <i>Archeologische indicatoren</i>	15
1.1.6.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	16
1.2 Assessmentrapport.....	17
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens.....	17
1.2.1.1 <i>Geologie</i>	18
1.2.1.1.1 Tertiair.....	18
1.2.1.1.2 Quartair.....	19
1.2.1.2 <i>Bodem</i>	20
1.2.1.2.1 Bodemtypes	20
1.2.1.2.2 Bodemerosie.....	21
1.2.1.3 <i>Huidig gebruik en verstoringen</i>	22
1.2.1.4 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	23
1.2.1.5 <i>Hydrografie</i>	25
1.2.2 Gekende archeologische waarden	26
1.2.2.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	26
1.2.2.1.1 Historische achtergrond	26
1.2.2.1.2 Historische kaarten	26
1.2.2.2 <i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	31
1.2.2.3 <i>Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader</i>	33
1.3 Syntheseplan en Conclusie	34
1.3.1 Tekstuele samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek.....	36
1.3.2 Tekstuele samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek.....	36

Deel 2: Programma van maatregelen	37
2.1 1° administratieve gegevens:	37
2.2 Synthese	38
2.3 Gemotiveerd advies	38
2.4 Conclusie	42
Deel 3: Bibliografie.....	43

FIGURENLIJST (2016F94)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (30/06/2016, bron: Geopunt).	8
Figuur 2: bebouwde zones binnen het projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschallig, 2015, winteropname, bron: Geopunt).	9
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met algemene aanduiding op de kaart van België (30/06/2016, bron: Geopunt).	10
Figuur 4: projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschallig, winteropname, 2015, bron: Geopunt).	11
Figuur 5: Visualisatie van de geplande ingrepen in het projectgebied	14
Figuur 6: Projectgebied afgebeeld op de Tertiair Geologische Kaart (23/06/2016, bron: Geopunt).	18
Figuur 7: Projectgebied afgebeeld op de Quartair Geologische Kaart (23/06/2016, bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied afgebeeld op de bodemkaart (23/06/2016, bron: Geopunt).	20
Figuur 9: Projectgebied afgebeeld op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (23/06/2016, bron: Geopunt).	21
Figuur 10: Projectgebied afgebeeld op de bodemgebruikskaart (23/06/2016, bron: Geopunt).	22
Figuur 11: Projectgebied afgebeeld op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (23/06/2016, bron: Geopunt).	23
Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied volgens de profiellijn aangeduid op het digitaal hoogtemodel van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).	24
Figuur 13: Digitaal hoogtemodel van het projectgebied met de aanduiding van de profiellijn van het hoogteverloop (23/06/2016, bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied geprojecteerd op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (23/06/2016, bron: Geopunt)	25
Figuur 15: projectgebied geprojecteerd op de Ferrariskaart (aangepast) (23/06/2016, bron: Geopunt)	27
Figuur 16: Projectgebied geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen (23/06/2016, bron: Geopunt)	28
Figuur 17: Projectgebied geprojecteerd op de Poppkaart (23/06/2016, bron: Geopunt)	29
Figuur 18: Projectgebied geprojecteerd op de orthofoto (23/06/2016, bron: Geopunt)	30
Figuur 19: Projectgebied geprojecteerd op de topografische kaart met aanduiding van de CAI (27/6/2016, bron: Geopunt).	32
Figuur 20: projectgebied weergegeven op orthofoto tov. zijn cultuurhistorisch kader (bron: geopunt en geoportaal).	33
Figuur 21: syntheseplan dat het projectgebied weergeeft op de Quartair Geologische Kaart en de orthofoto (middenschallig, winteropname, 2015, bron: Geopunt).	34
Figuur 22: Syntheseplan van de verschillende verstoorde zones op de middenschallige orthofoto van 2015 (winter) (bron: Geopunt).	35
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (30/06/2016, bron: Geopunt).	37

TABELLENLIJST (2016F94)

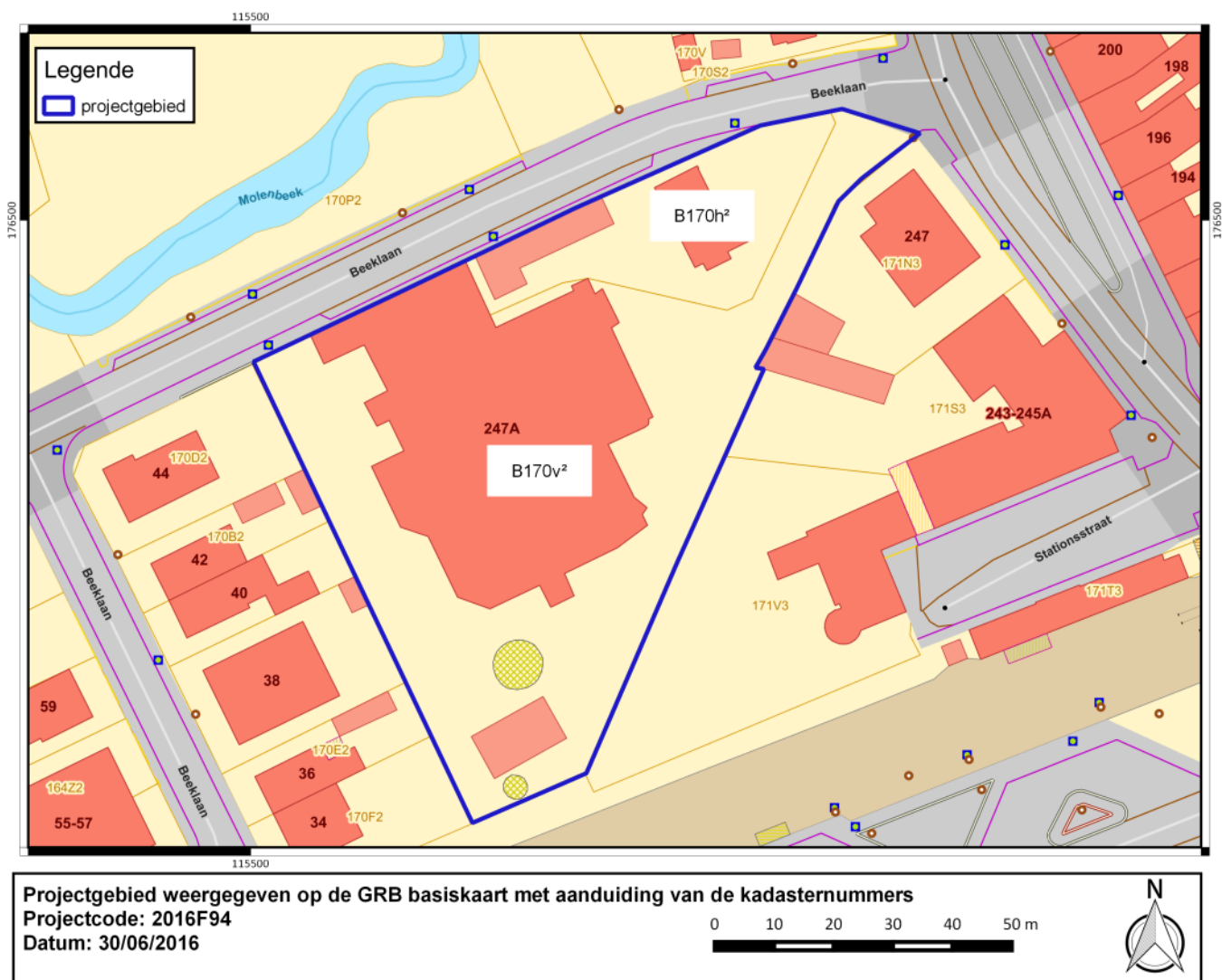
Tabel 1: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	17
Tabel 2: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	26
Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.....	31

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

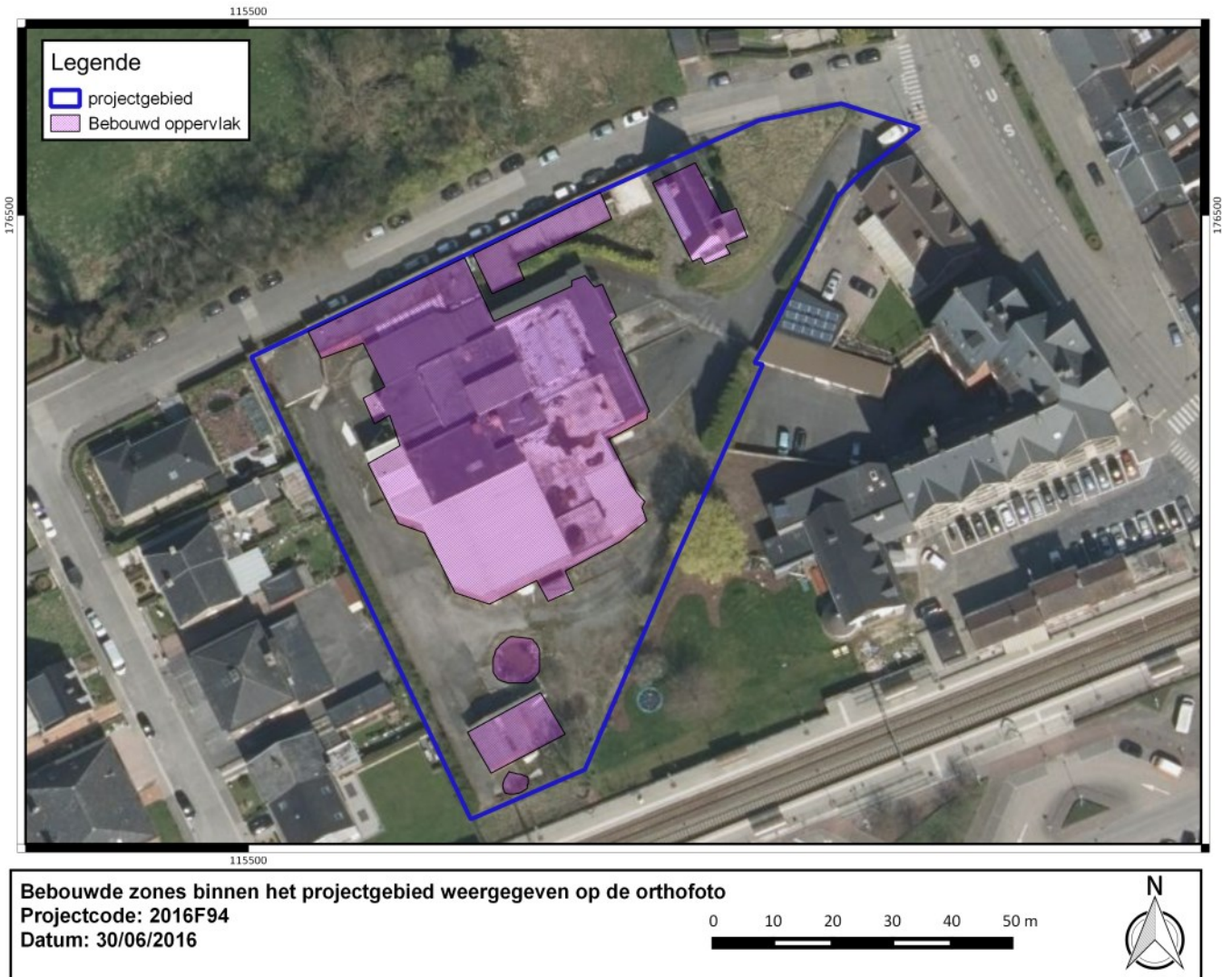
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

- a) de projectcode van het vooronderzoek; 2016F94
- b) het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan; /
- c) de naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog;
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043
- d) een tekstuele beschrijving van de locatiegegevens van het onderzochte gebied met vermelding van gemeente, deelgemeente, adres, toponiem, en *bounding box* in Lambertcoördinaten (EPSG:31370);
Gemeente Herzele, Stationsstraat 247a/Beeklaan, 9550 Herzele, Slachthuis, Xmin= 115307, Ymin= 176270, Xmax= 115871, Ymax= 176662
- e) de tekstuele identificatie van het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer of -nummers, vergezeld van een kaart met kadastrale perceelnummers, perceelgrenzen en afbakening van het onderzochte gebied;
Herzele 1ste afdeling sectie B nrs 170v2 en 170h2 (Figuur 1)
- f) een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied; Figuur 3
- g) de begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek; 15 juni – 15 juli 2016
- h) de relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site, en het onderzoek zelf; bureauonderzoek
- i) overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones: Figuur 2

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (30/06/2016, bron: Geopunt).

Figuur 2: bebouwde zones binnen het projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschalig, 2015, winteropname, bron: Geopunt).

1.1.2 Juridische context

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6005,21 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een multifunctioneel complex. Het projectgebied wordt in deze studie projectgebied Herzele Slachthuis genoemd.

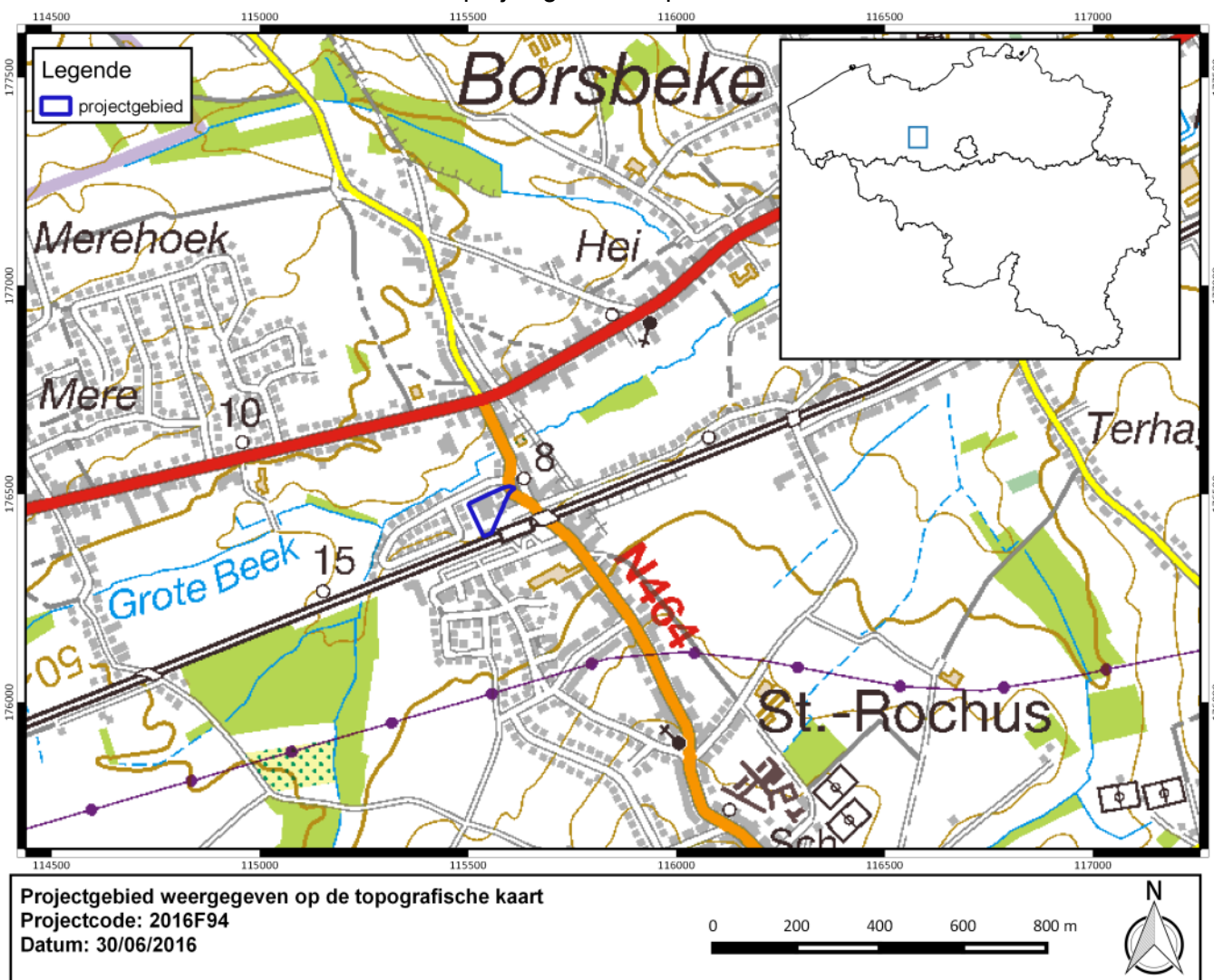
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Herzele Slachthuis. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

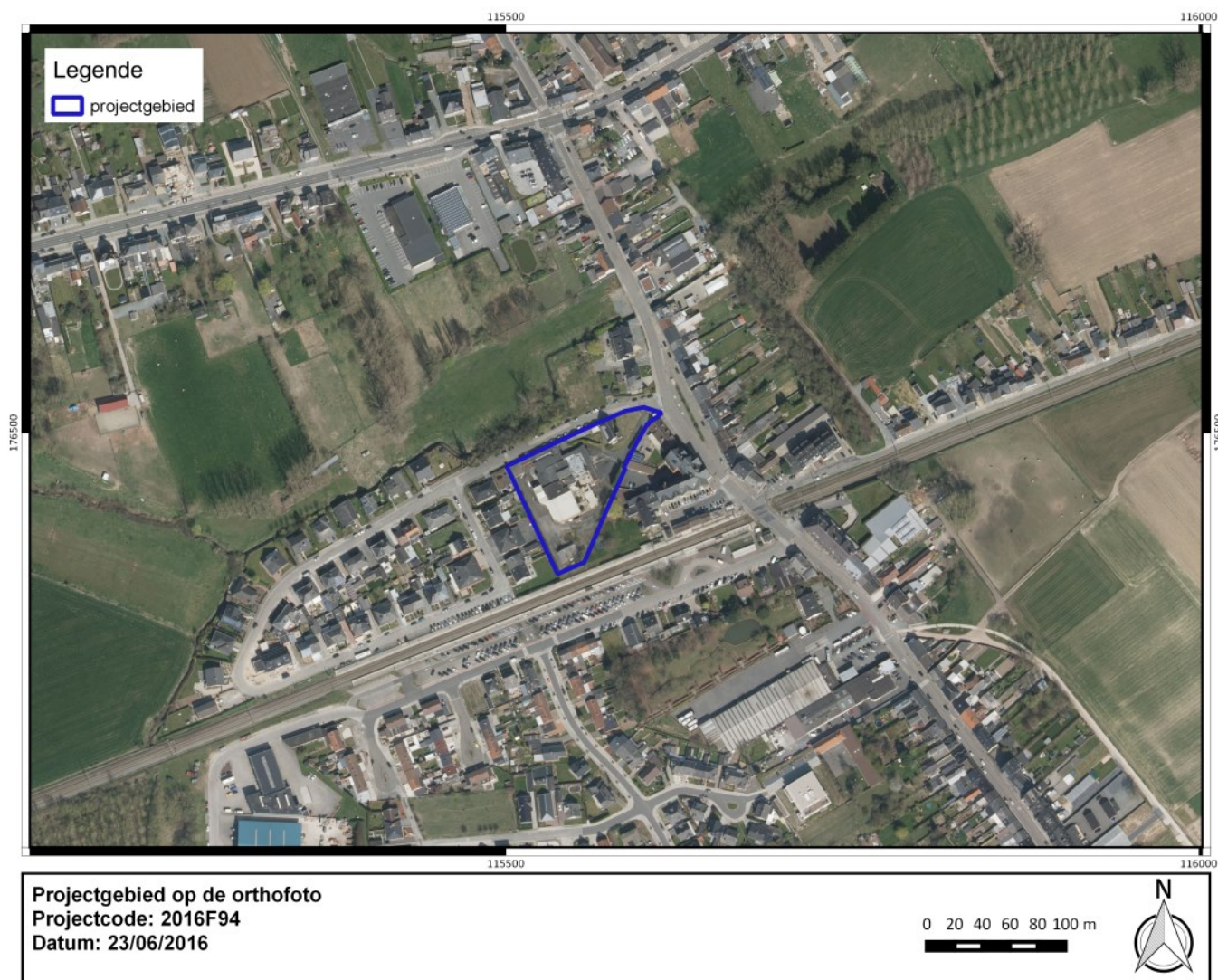
Er werd in het verleden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen het projectgebied.

1.1.4 Ruimtelijke situering

Het projectgebied bevindt zich aan de noordkant van het station van Herzele. De gemeente Herzele ligt in de provincie Oost-Vlaanderen, in de Denderstreek, op de grens met de Vlaamse Ardennen. De oostelijke grens van het projectgebied is afgebakend door de N464 en de noordelijke en westelijke grens door de Beeklaan. Ten noorden van het projectgebied loopt de N46.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met algemene aanduiding op de kaart van België (30/06/2016, bron: Geopunt).

Figuur 4: projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschalig, winteropname, 2015, bron: Geopunt).

1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever wenst binnen het projectgebied conform de bepalingen in het RUP een multifunctioneel project te realiseren (combinatie van wonen, handel, diensten, werkateliers, opslagloodsen, vrije beroepen,...), dit impliceert de hierna vermelde bouwwerken / ingrepen in de bodem die een aantasting van de mogelijk aanwezige archeologische resten in de ondergrond zouden kunnen impliceren.

Met het oog op het verkrijgen van een vergunning dient de initiatiefnemer derhalve een rapport voor te leggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het projectgebied voldoende is vastgesteld. Het is in het kader van dat proces dat het in dit rapport beschreven onderzoek heeft plaatsgevonden.

Binnen de projectgrenzen zijn volgende geplande ingrepen te onderscheiden:

Multifunctioneel complex

De kernconstructie binnen het projectgebied wordt de bouw van het multifunctioneel complex (op gelijkvloers handels-/winkelruimtes, ruimte voor vrije beroepen gekoppeld aan bovenliggende woongelegenheden met erboven meergezinswoningen). Dit gebouw zal 4 bouwlagen bevatten.

Dit multifunctioneel complex zal een footprint hebben van 919,4 m² en een volume van 8 320 m³.

Het vloerplan van de constructie wordt vastgelegd op 36 cm boven de kruin van de Beeklaan (44,10 m TAW). de samenstelling van de vloeropbouw is 80 cm dik (20 cm uitvullings- en afwerkingslaag, 30 cm gewapende betonnen funderingsplaat en 30 cm steenslagfundering (betonpuin) of gestabiliseerd zand). Het hoogstepeil van het huidige maaiveld is gemiddeld gelegen op 43,95 m TAW. Het multifunctioneel complex zal geen ondergrondse verdiepingen omvatten waardoor er enkel moet afgegraven worden tot een diepte van 43,30 m TAW.

Gemiddeld zal dit overeen komen met een uitgraving van **65** cm.

Bescheiden geschakelde ééngezinswoningen

Ten westen van het multifunctioneel complex wordt een zone voorzien voor bescheiden geschakelde en grondgebonden ééngezinswoning. Deze woningen beschikken allemaal over een private tuinzone.

Deze woningen zullen een footprint hebben van 488,99 m², en een volume van 2 934 m³. De woningen zullen twee bouwlagen bevatten.

Het vloerplan van de constructie wordt vastgelegd op 36 cm boven de kruin van de Beeklaan (44,10 m TAW). de samenstelling van de vloeropbouw is 80 cm dik (20 cm uitvullings- en afwerkingslaag, 30 cm gewapende betonnen funderingsplaat en 30 cm steenslagfundering (betonpuin) of gestabiliseerd zand). Het hoogstepeil van het huidige maaiveld is gemiddeld gelegen op 44,48 m TAW. De woningen zullen geen ondergrondse verdieping omvatten waardoor er enkel moet afgegraven worden tot een diepte van 43,30 m TAW.

Gemiddeld zal dit overeen komen met een uitgraving van **118** cm.

Carports en fietsenberging

Ten zuiden van het multifunctioneel complex wordt een zone voorzien voor carports en fietsenberging. Deze worden opgebouwd in een lichte houten constructie.

Deze constructie zal een footprint hebben van 121 m², en een volume van 345 m³.

Het vloerplan van de constructie wordt vastgelegd op 21 cm boven de kruin van de Beeklaan (43,95 m TAW). de samenstelling van de vloeropbouw is 45 cm dik (25 cm gewapende betonnen funderingsplaat en 20 cm steenslagfundering (betonpuin) of gestabiliseerd zand).

Het hoogtepeil van het huidige maaiveld is gemiddeld gelegen op 44,26 m TAW. Deze constructie zal geen ondergrondse verdieping omvatten waardoor er enkel moet afgegraven worden tot een diepte van 43,50 m TAW.

Gemiddeld zal dit overeen komen met een uitgraving van **76** cm.

Wegenis en parkeerplaatsen

Om alle bouwdelen vlot en makkelijk te kunnen bereiken is het terrein uitgerust met wegenissen en parkeerplaatsen (aantal volgens bepalingen in het RUP) voorzien in waterdoorlatende betonstraatstenen.

Om de circulatie zo goed mogelijk te organiseren is er een in- en uitrit voorzien zodat kruisend verkeer zoveel mogelijk vermeden wordt.

Deze verhardingen zullen een oppervlakte hebben van 1 751 m².

Het vloerpeil van de wegenis wordt gemiddeld voorzien op 21 cm boven de kruin van de Beeklaan (43,95 m TAW). het huidige maaiveld van het terrein ligt gemiddeld op 44,11 m TAW.

De wegenissen en parkeerplaatsen zijn opgebouwd uit antracietkleurige waterdoorlatende betonstraatstenen (220 x 110 x 100 mm) op 3 cm ternair zand en 12 cm drainerend schraal beton, dit geheel ligt op een onderfundering van 30 cm aangedamd betonpuin. De totale opbouw van deze verhardingen bedraagt 55 cm.

Er moet afgegraven worden tot een diepte van 43,40 m TAW.

Gemiddeld zal dit overeen komen met een uitgraving van **71** cm.

Tuinen en groenzones, wandelpaden en petanquebaan

Deze zones omvatten een oppervlakte van 2 725 m².

De hoogtepeilen van het bestaande maaiveld zullen in deze zones zo goed als mogelijk gerespecteerd worden.

Algemeen

Voor de totale site zal er maximaal uitgegraven worden tot 43,30 m TAW (maximale uitgravingen 118 cm). Het huidige maaiveld is gelegen tussen 43,95 m TAW en 44,48 m TAW. De geplande werkzaamheden zullen de bodem tot een diepte van maximaal 43,30 m TAW verstoren.

1.1.6 Archeologisch potentieel

1.1.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Het projectgebied Herzele Slachthuis wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Bodemgebruikskaart

1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.1.6.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

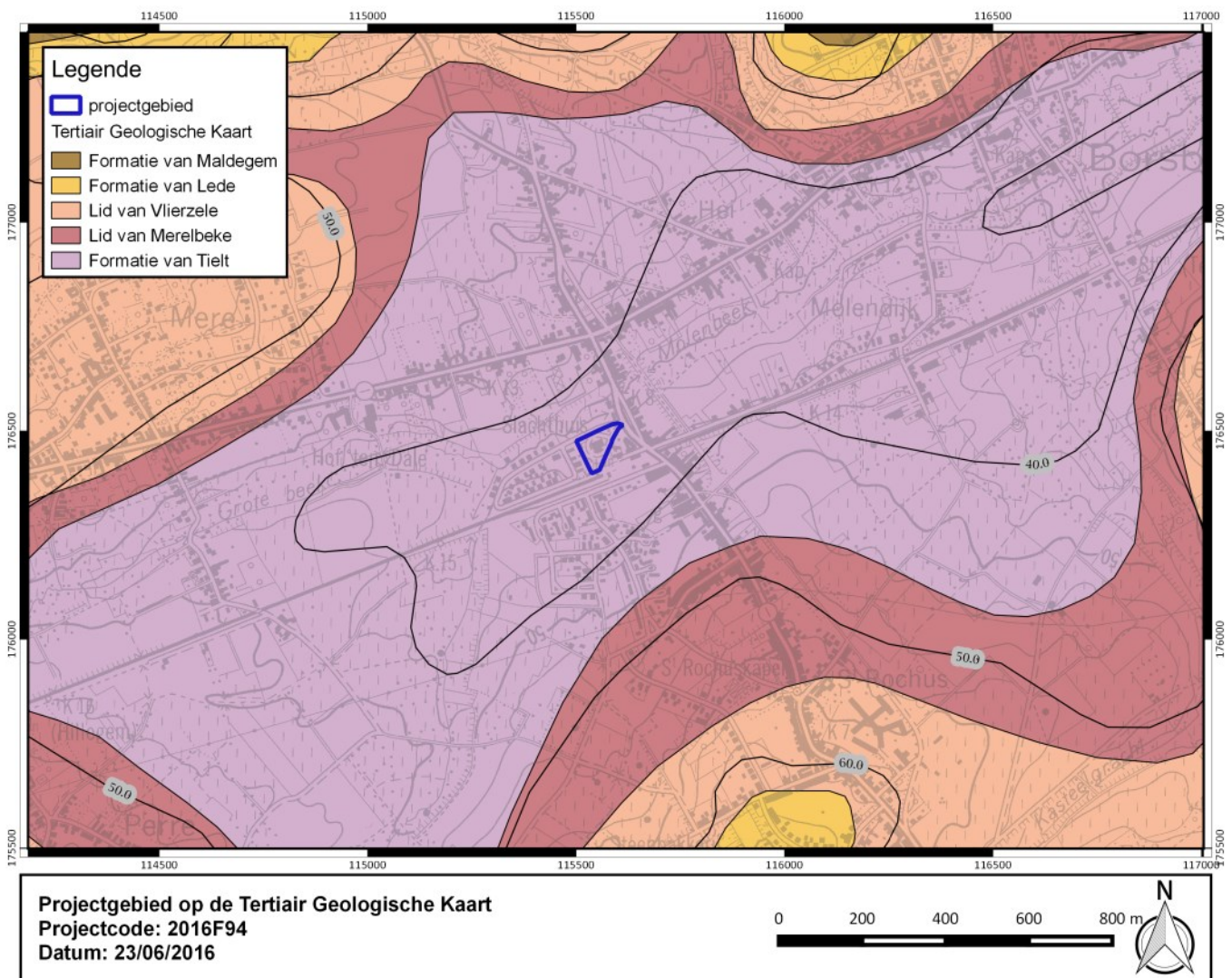
Tabel 1: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Tertiair	Formatie van Tielt
Quartair	Type 3a en Type 2
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Laag
Bodemgebruikskaart	Andere bebouwing
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 44,5 m TAW
Hydrografie	Benedenscheldebekken (deelbekken De drie Molenbeken) Rivieren: Molenbeek, Doormansbeek, Kasteelgracht

1.2.1.1 Geologie

1.2.1.1.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in de Formatie van Tielt (midden Vroeg-Eoceen, 54,8 – 49,0 Ma). Het is een grijsgroen fijnzandig en zandig marien sediment met een sterke aanrijking van glimmers en glauconiet. Traditioneel wordt de formatie onderverdeeld in twee leden; van oud naar jong: Het Lid van Kortemark en het Lid van Egem. Het Lid van Kortemark bestaat uit een horizontaal gelamineerd fijnzandig grof silt en kleig-siltig zeer fijn zand afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf. Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat iets grover wordt naar de top toe en is afgezet in ondiep mariene omstandigheden. Op de Tertiaire kaart wordt de Formatie van Tielt niet meer opgesplitst in de verschillende leden doordat het op basis van boorbeschrijvingen niet mogelijk is het onderscheid te maken tussen het Lid van Egem en het Lid van Kortemark.¹

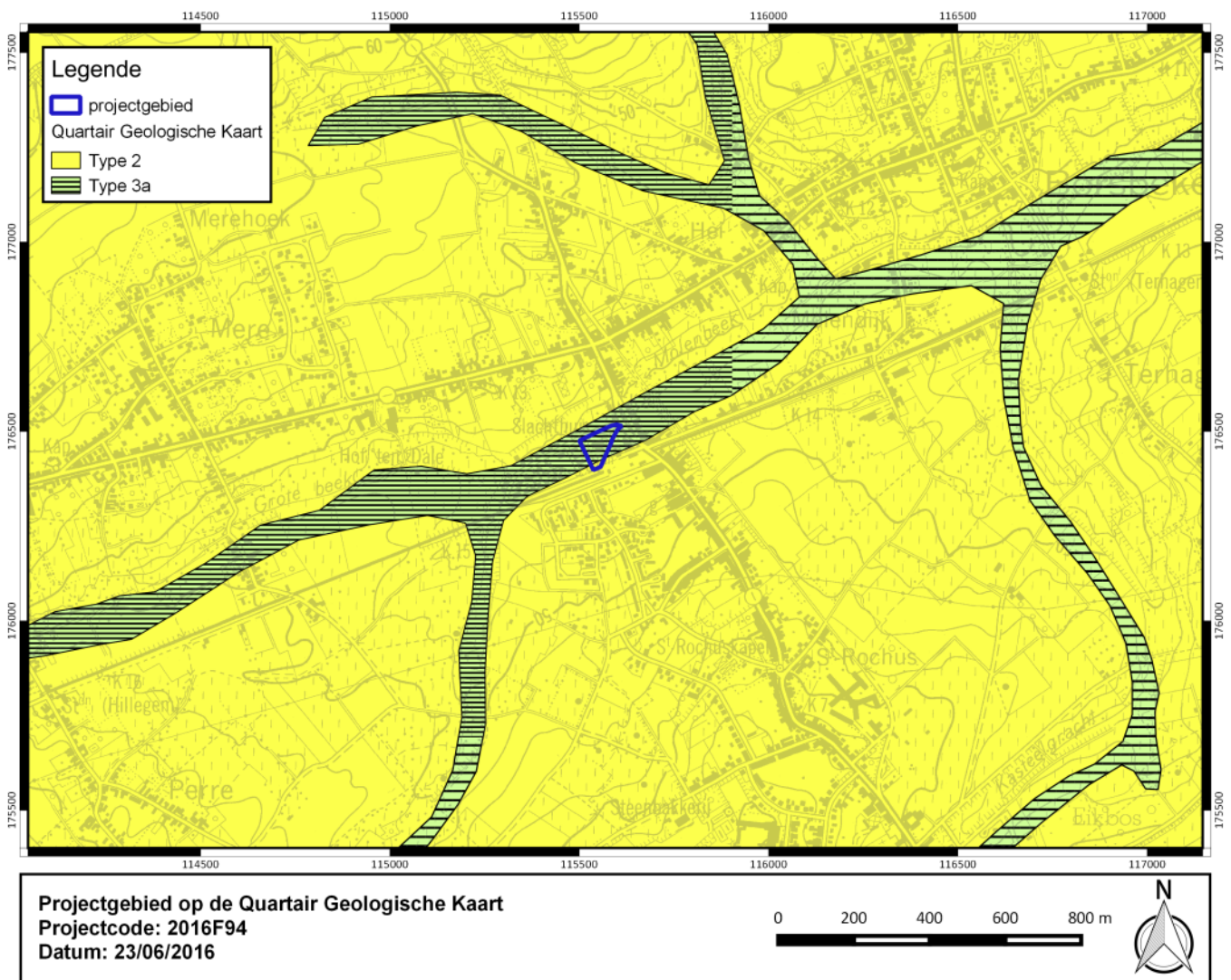
Figuur 6: Projectgebied afgebeeld op de Tertiair Geologische Kaart (23/06/2016, bron: Geopunt).

¹ Jacobs, P., *et al.*, 1999

1.2.1.1.2 Quartair

Het grootste deel van het projectgebied ligt in het **Type 3a**. De basis van **3a** bestaat uit een fluviatiele afzetting uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen, 126 – 11,7 ka). Deze basis bevat vaak een grindrijk zandige afzetting en wordt fijner naar boven toe. Deze afzetting is gevolgd door een eolische afzetting uit het Weichseliaan en mogelijk Vroeg Holoceen. Dit is een lemige afzetting en kan hellingsafzettingen bevatten. De toplaag is een fluviatiele afzetting van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Deze afzetting bestaat hoofdzakelijk uit klei tot kleige silt. Dit is niet verwonderlijk aangezien het projectgebied zich bevindt in de alluviale vlakte van de Molenbeek.

Het zuidelijkste punt van het projectgebied ligt net in het **Type 2**. Hier is enkel een eolische deklaag aanwezig, afgezet in het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen. Het is ook een lemige afzettingen en kan ook hellingsafzettingen bevatten.²

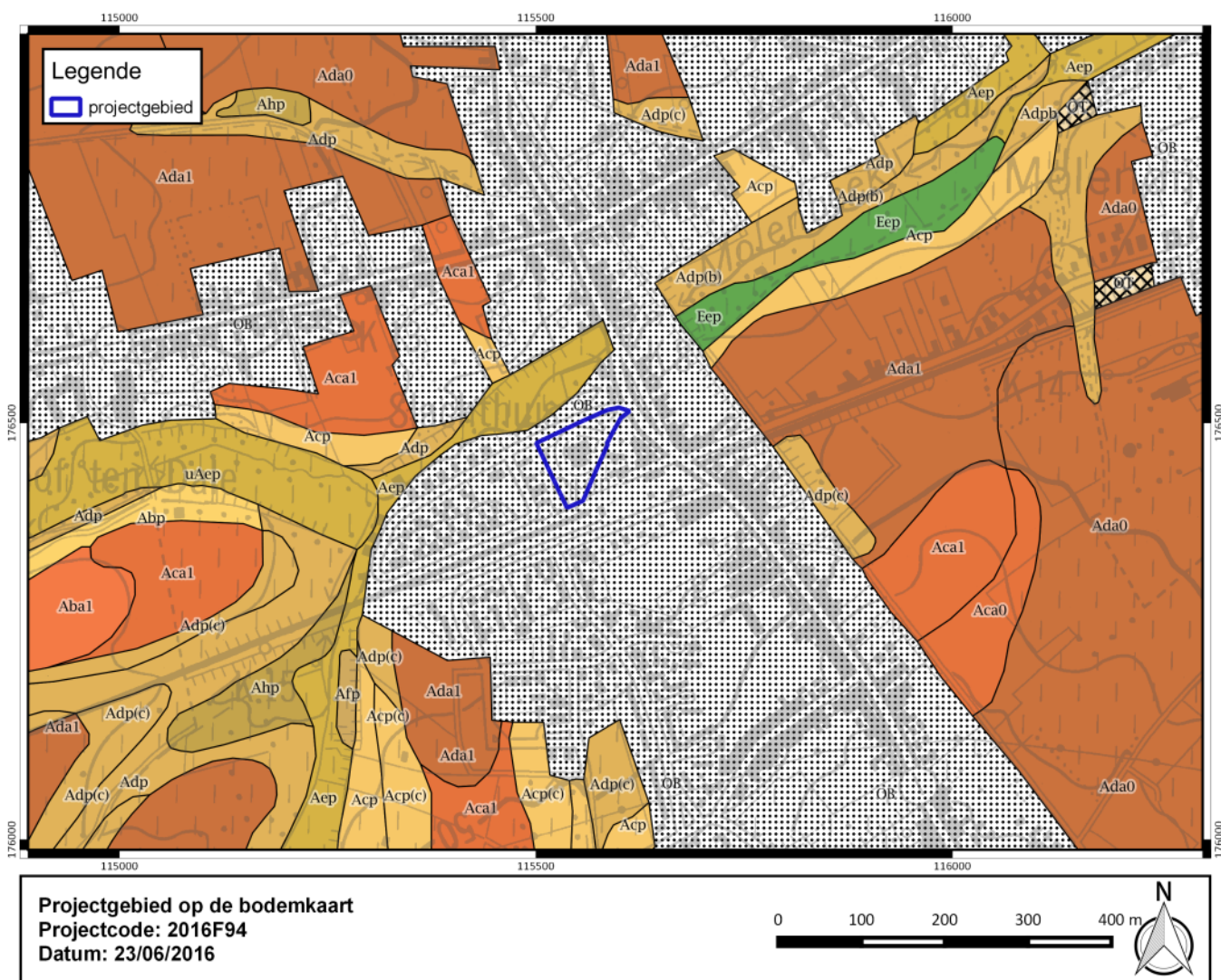
Figuur 7: Projectgebied afgebeeld op de Quartair Geologische Kaart (23/06/2016, bron: Geopunt).

² Bogemans, F., 2005

1.2.1.2 Bodem

1.2.1.2.1 Bodemtypes

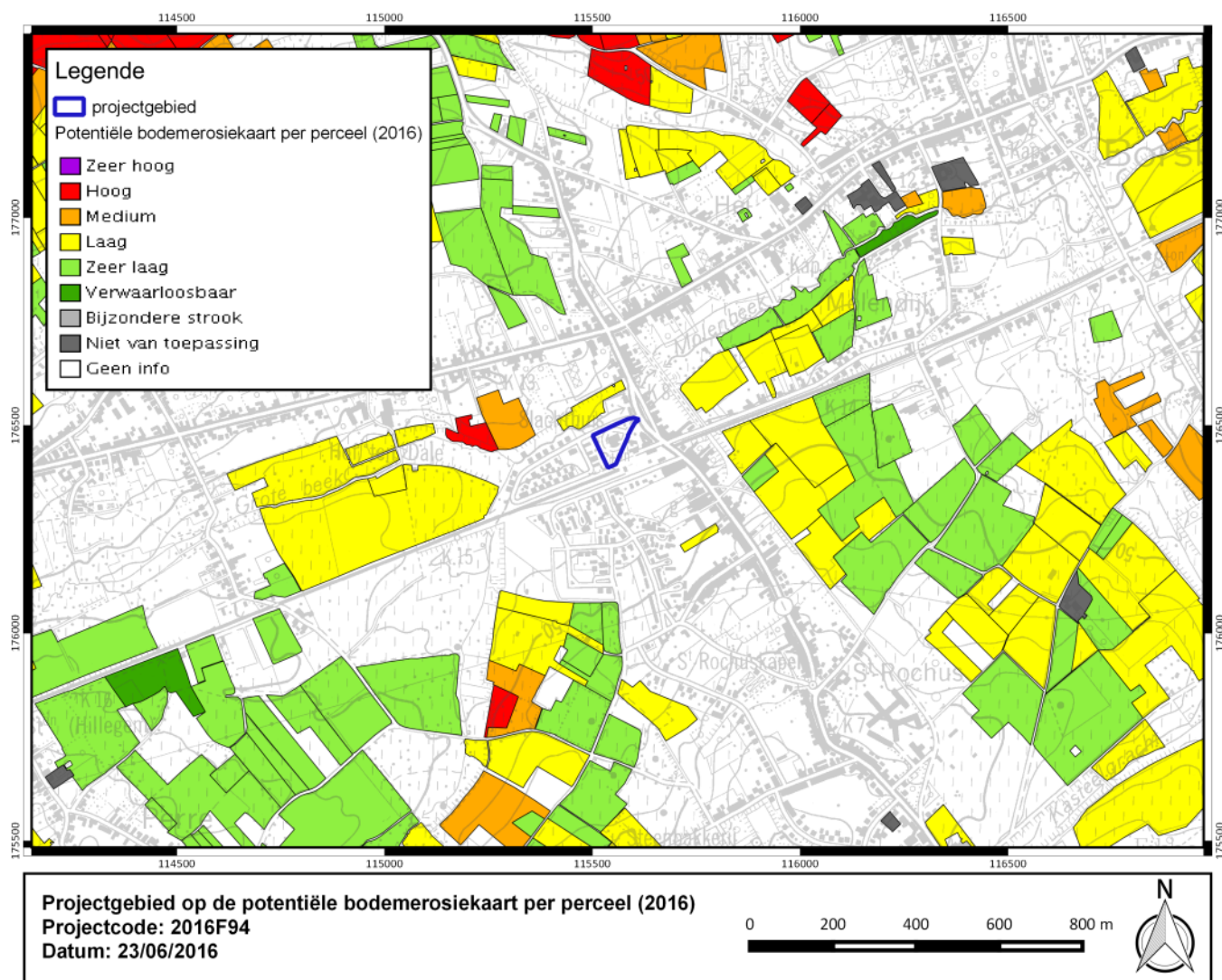
Het projectgebied ligt volledig in Kunstmatige grond, Bebouwd (**OB**) wat betekend dat er geen directe informatie gekend is over het bodemtype dat zich bevind in het projectgebied. Wanneer er rond het projectgebied gekeken wordt naar het type bodem aanwezig, dan zijn dit voornamelijk natte leembodems zonder profiel tot natte kleibodems zonder profiel. Ook dit is te verwachten in een alluviale vlakte van een rivier.

Figuur 8: Projectgebied afgebeeld op de bodemkaart (23/06/2016, bron: Geopunt).

1.2.1.2.2 Bodemerosie

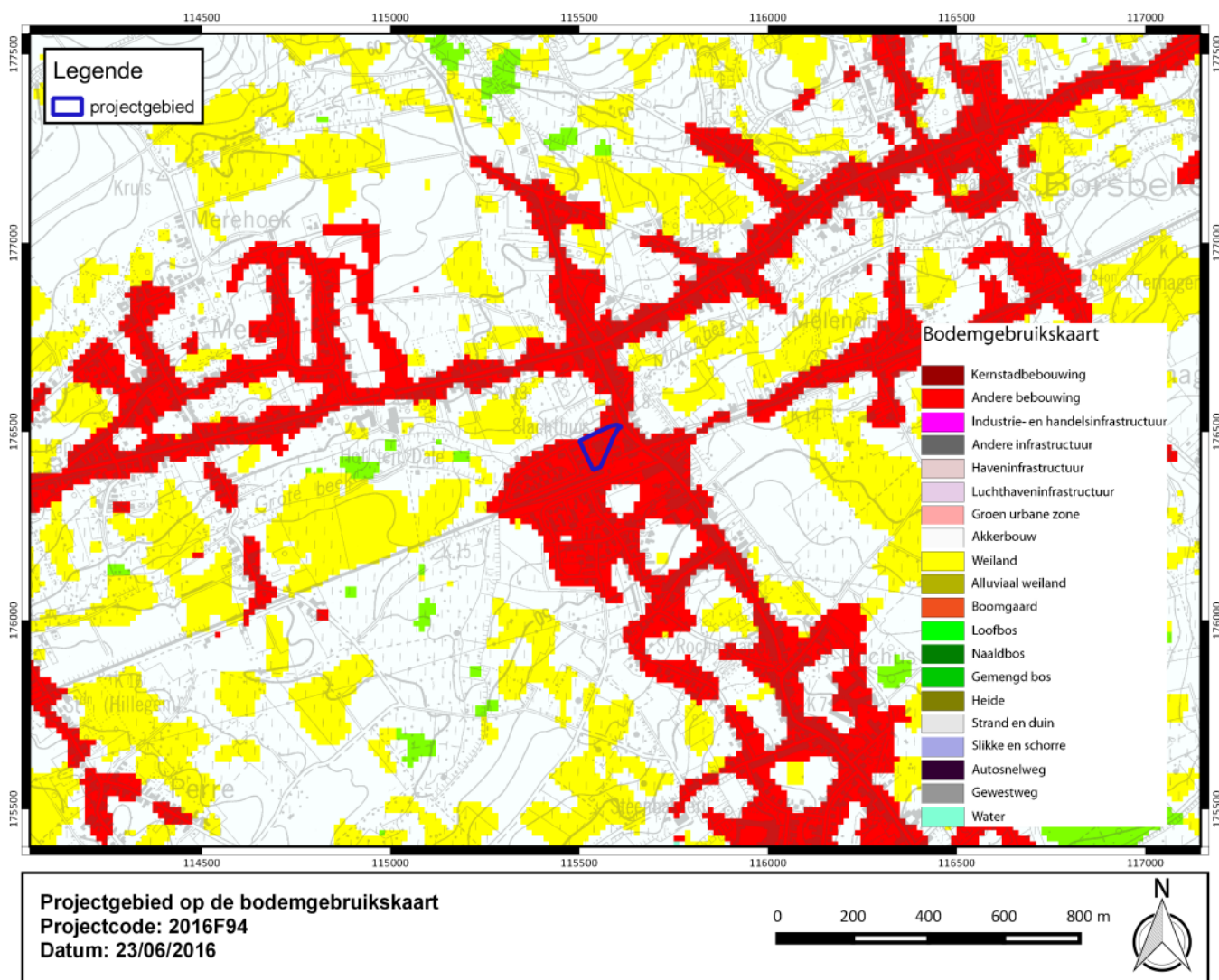
De potentiële bodemerosiekaart bevat geen informatie van het perceel van het projectgebied. Er is wel informatie aanwezig van percelen rond het projectgebied. Deze geven voornamelijk een lage potentiële erosie aan met in het noordwestelijke hoek deze potentiële erosie sterk stijgt tot hoge potentiële erosie. De verklaring is dat het projectgebied zich bevindt in het dal en de plotten die een hoog potentiële erosie hebben liggen op hellingen. Het is dus zeker niet onwaarschijnlijk dat er colluvium aanwezig is in het projectgebied.

Figuur 9: Projectgebied afgebeeld op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (23/06/2016, bron: Geopunt).

1.2.1.3 Huidig gebruik en verstoringen

Het projectgebied bevindt zich in 'Andere bebouwing'. Het projectgebied is tot 2008 gebruikt geweest als slachthuis en staat sedert dien leeg. Het terrein is volledig verhard met uitzondering van een klein oppervlakte gazon zoals te zien op de orthofoto (Figuur 4). Dit betekent dat het volledige terrein potentieel kan verstoord zijn door de aanleg van deze vlakdekkende verharding.

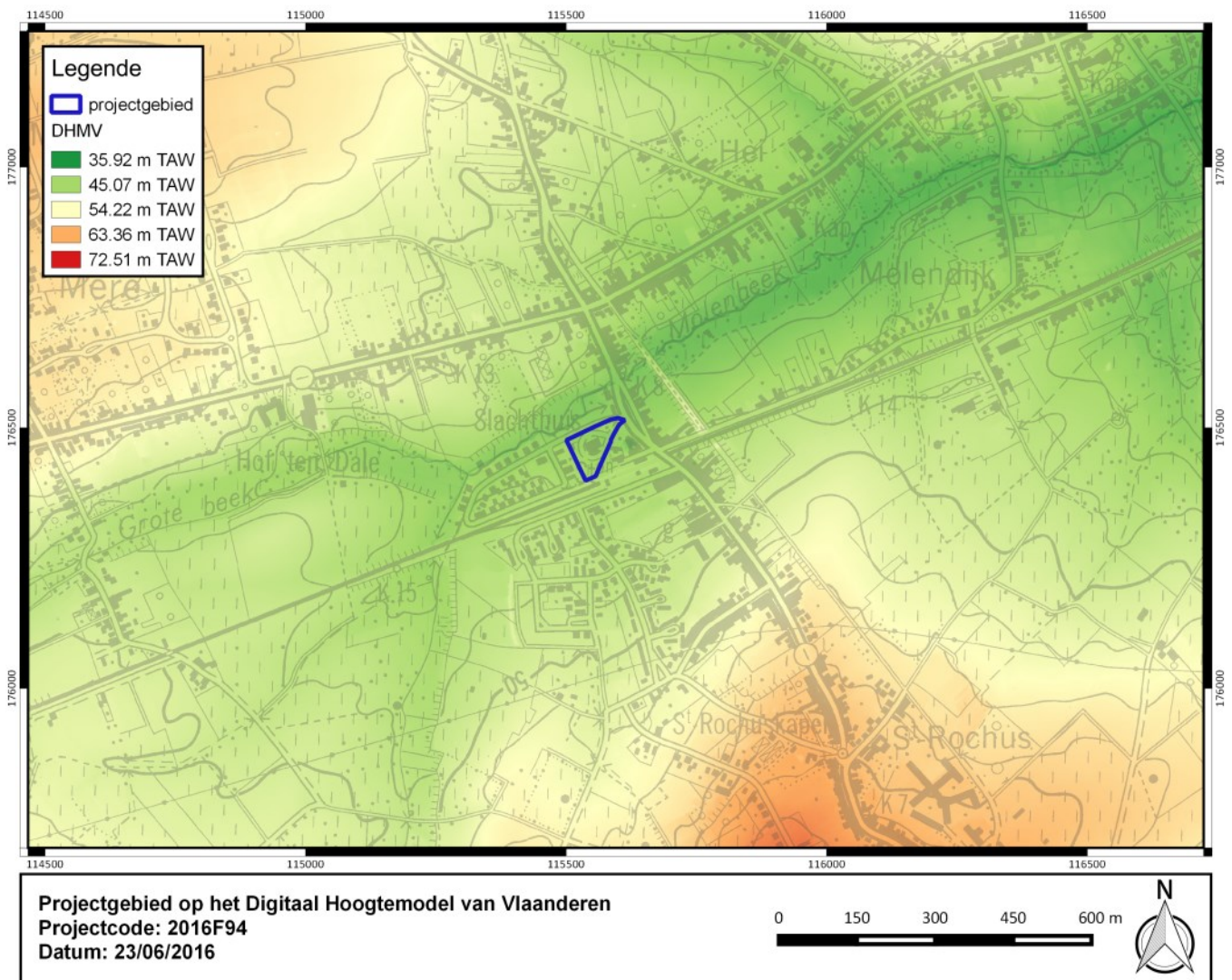

Figuur 10: Projectgebied afgebeeld op de bodemgebruikskartaal (23/06/2016, bron: Geopunt).

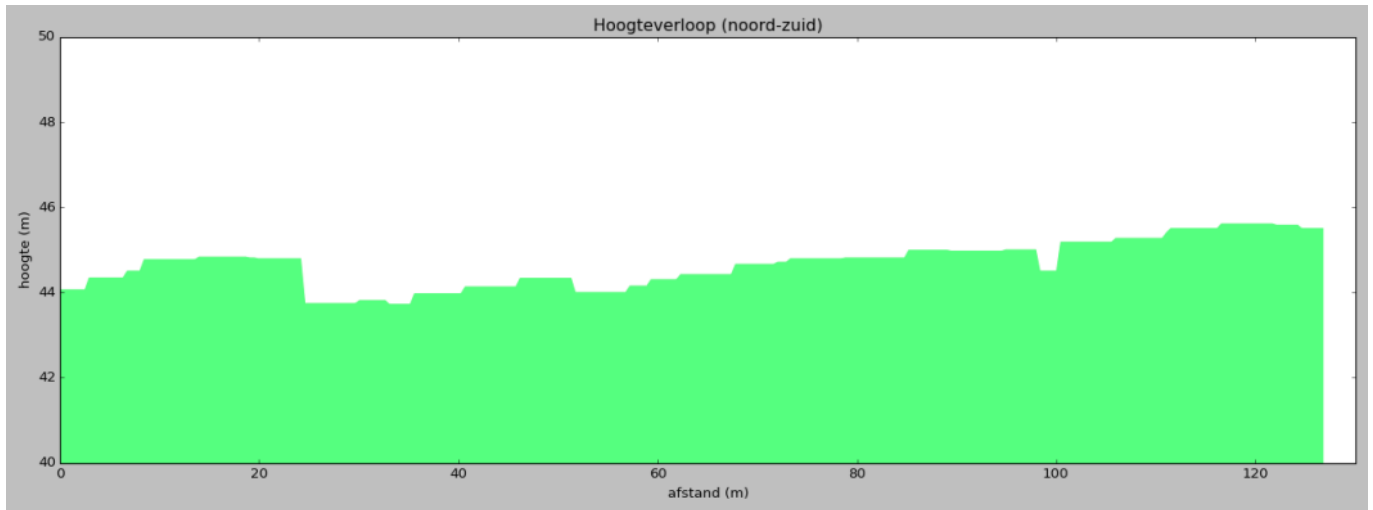
1.2.1.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het DHMV toont duidelijk aan dat het projectgebied zich bevindt in de alluviale vlakte van de Molenbeek. De gemiddelde hoogte van het projectgebied is ca. 44,5 m TAW wat in schril contrast staat met de ruim 72 m TAW van de heuvels die zich in het noordwesten en het zuidoosten bevindt van het projectgebied. Zoals aangehaald bij de potentiële erosiekaart houdt dit in dat er colluvium aanwezig kan zijn in het projectgebied van eolisch afgezet Quartair sediment van deze heuvels.

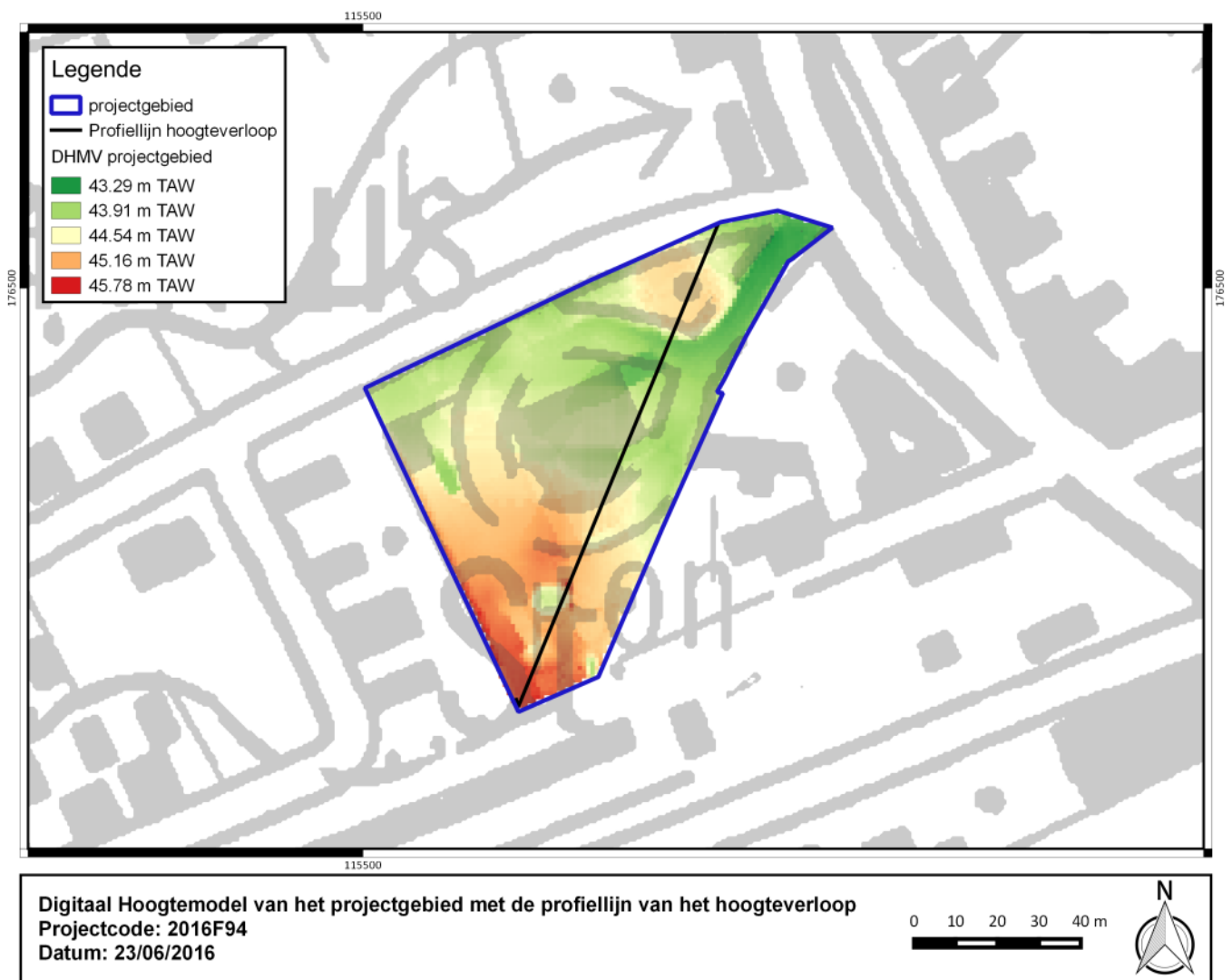
Het digitaal hoogtemodel en hoogteverloop van het projectgebied toont aan dat er een kleine helling aanwezig is naar het westen van het projectgebied.

Figuur 11: Projectgebied afgebeeld op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (23/06/2016, bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied volgens de profiellijn aangeduid op het digitaal hoogtemodel van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).

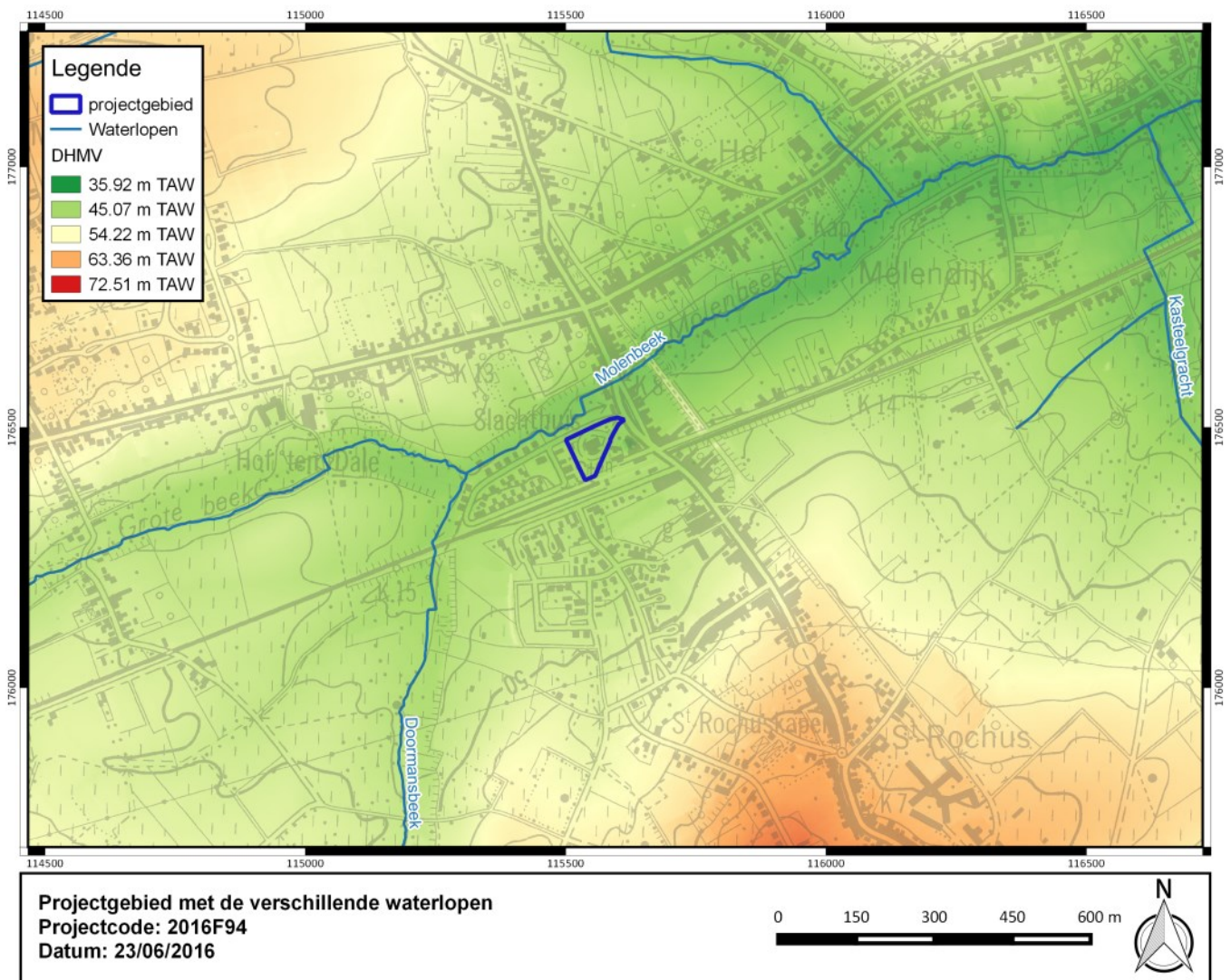

Figuur 13: Digitaal hoogtemodel van het projectgebied met de aanduiding van de profiellijn van het hoogteverloop (23/06/2016, bron: Geopunt).

1.2.1.5 Hydrografie

Het projectgebied bevindt zich in het Benedenscheldebekken, in het deelbekken De drie Molenbeken. Het Benedenscheldebekken heeft een oppervlakte van 1 705 km² en bevat voornamelijk zand tot zandlemige bodems. Het bekken is overwegend vlak maar is heuvelachtig in het zuiden. Het is voor meer dan één derde verstedelijkt.

De belangrijkste rivier aanwezig nabij het projectgebied is de Molenbeek. Het is in de alluviale vlakte van deze rivier dat het projectgebied zich bevindt. Ten westen van het projectgebied mondt de Doormansbeek uit in de Molenbeek. Ten oosten van het projectgebied loopt de Kasteelgracht en mondt ook uit in de Molenbeek. Door de nabijheid van hoger gelegen gebieden en de Molenbeek kan er vanuit gegaan worden dat er archeologie aanwezig kan zijn.

Figuur 14: Projectgebied geprojecteerd op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (23/06/2016, bron: Geopunt)

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

De vroegste vermelding van Herzele dateert uit 972. Daarin wordt Herzele benoemd als *Harja Sali*, wat zoveel betekend als “leger-zaal”. Deze naam impliceert dat de bouw van de zaal vroeger dan de bron te situeren is, mogelijk gelieerd aan de invallen van de Noormannen. Deze zaal zou later als bestuurlijk centrum voor de regio gefungeerd hebben. De volgende vermelding komt uit het einde van de 11de eeuw. Hierin wordt melding gemaakt van het vertrek van Franco, de Heer van Herzele op kruisvaart naar het Heilige land. Er wordt aangenomen dat hij in de aanloop van zijn vertrek zijn burcht versterkte om de veiligheid van zijn gevolg te kunnen garanderen in zijn afwezigheid.³

Het is pas in 1381 dat we terug een inkijk krijgen in de middeleeuwse situatie in Herzele. In dit jaar werd de versterkte burcht veroverd en verwoest door de graaf van Vlaanderen. Dit was het gevolg van onderlinge strubbelingen tussen de Gentenaars en de graaf. Daarbij had Seger, de burchtheer van Herzele, de kant van de Gentenaars gekozen. Van deze burcht weten we dat ze heropgebouwd werd in het begin van de 15de eeuw. Bij opgravingen in 1966 kon geconstateerd worden dat Jan van Roubaix opdracht moet hebben gegeven om zijn burcht op de oudere fundamenteën op te bouwen.⁴ In 1579 wordt de burcht uiteindelijk de laatste keer vernield. Dit keer door de Spanjaarden die, gesterkt door religieuze motieven, de protestantse kasteel eigenaar Pieter van Melun een lesje wouden leren. De eenzame hoektoren is een stille getuige vanuit deze periode.

In het betreffende gebied is de vroegste onbetwiste aanwezigheid van de mens terug te brengen tot het midden- en laat paleolithicum.⁵

Uit deze periodes werden vuursteenconcentraties en gepolijste bijltjes aangetroffen in Herzele.

Het aantreffen van de restanten van een villastructuur geeft aan dat dit landschap geëxploiteerd geweest is tijdens de Gallo-Romeinse periode.⁶

1.2.2.1.2 Historische kaarten

Tabel 2: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

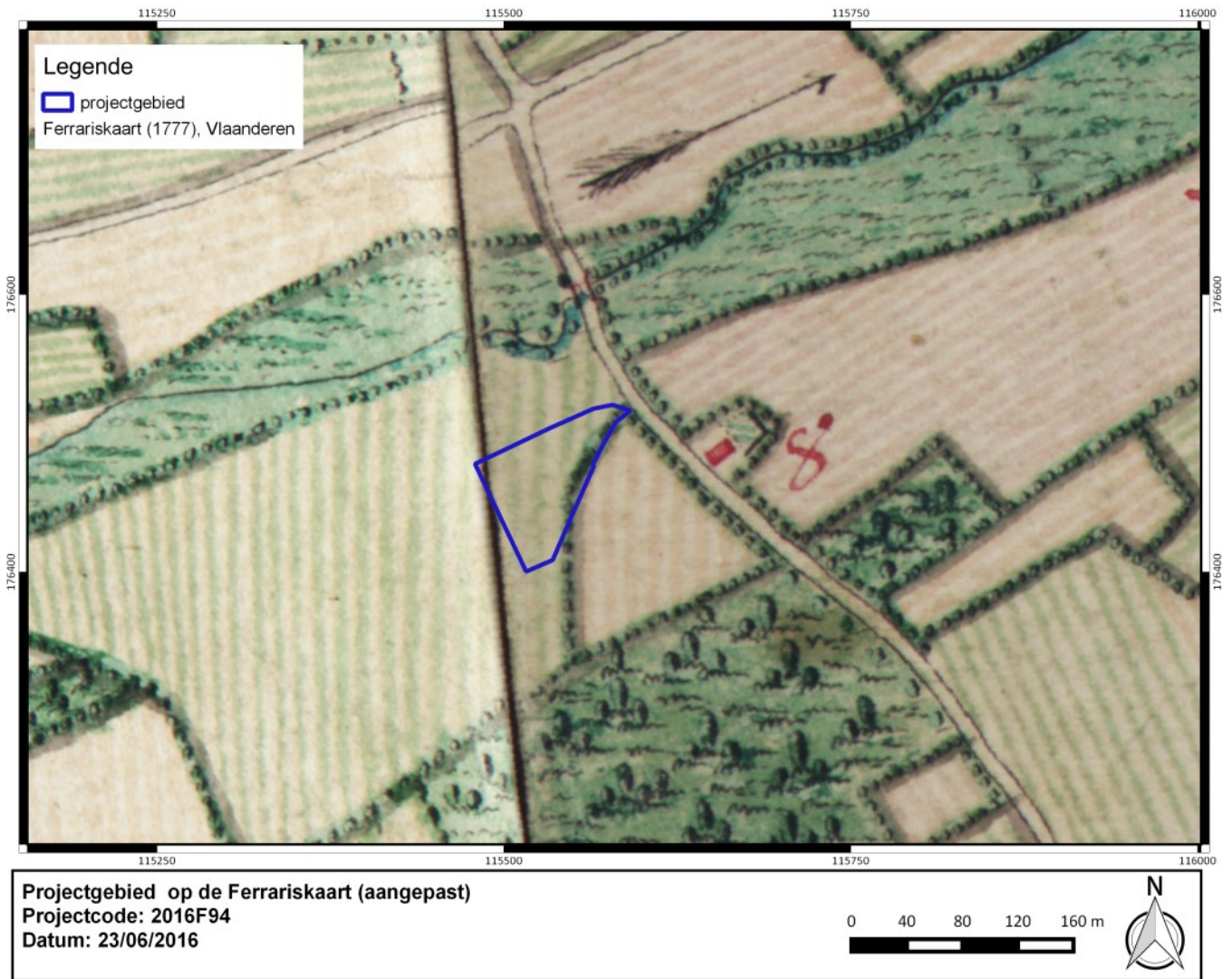
Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	weide
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Weide
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Weide (mergel)
Luchtfoto	2015	Particuliere bebouwing

³ De Buysscher 1972

⁴ Beeckmans 1991

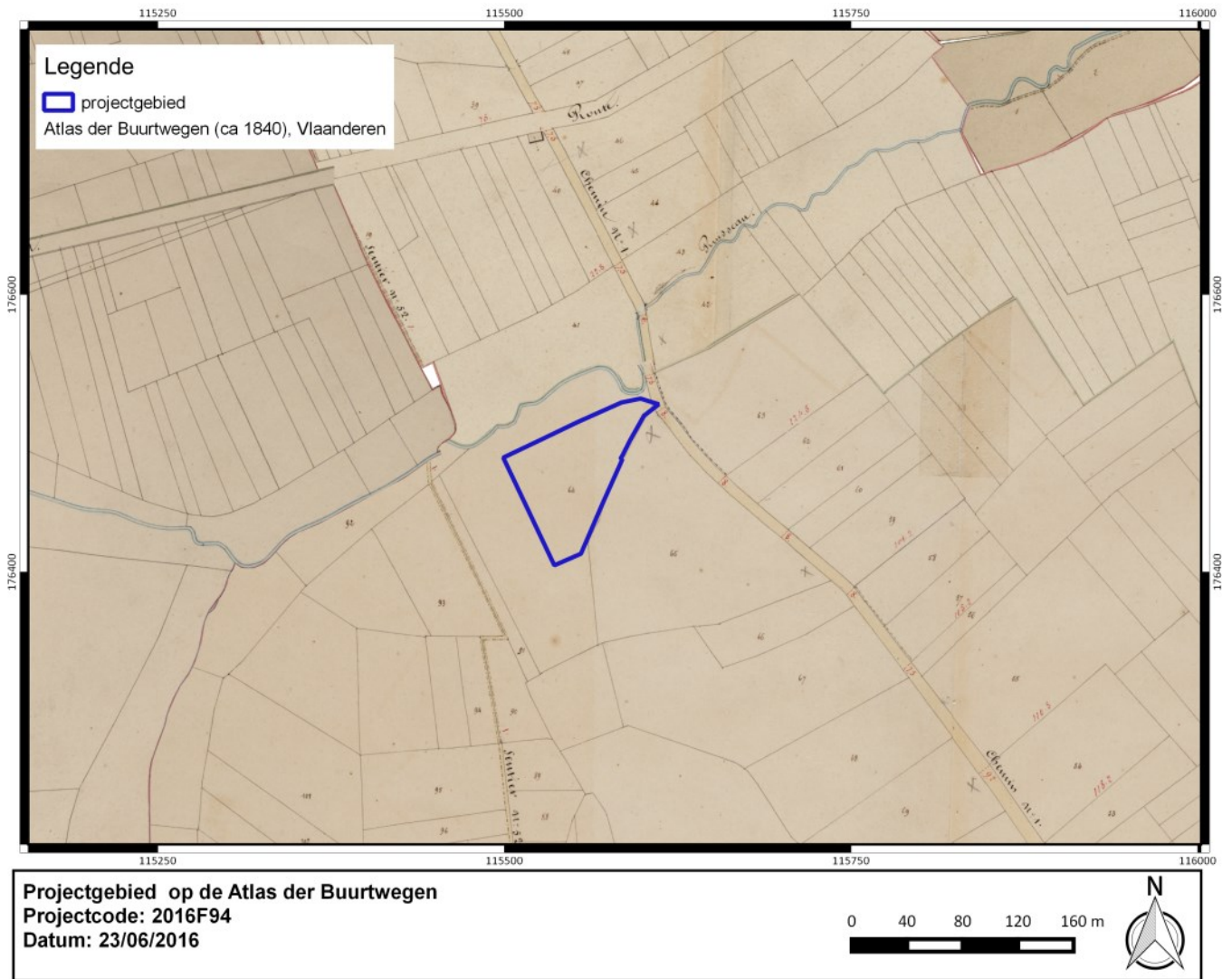
⁵ Crombé & Pieters 1987, Beeckmans & Welleman 2003

⁶ Beeckmans & De Mulder 2003

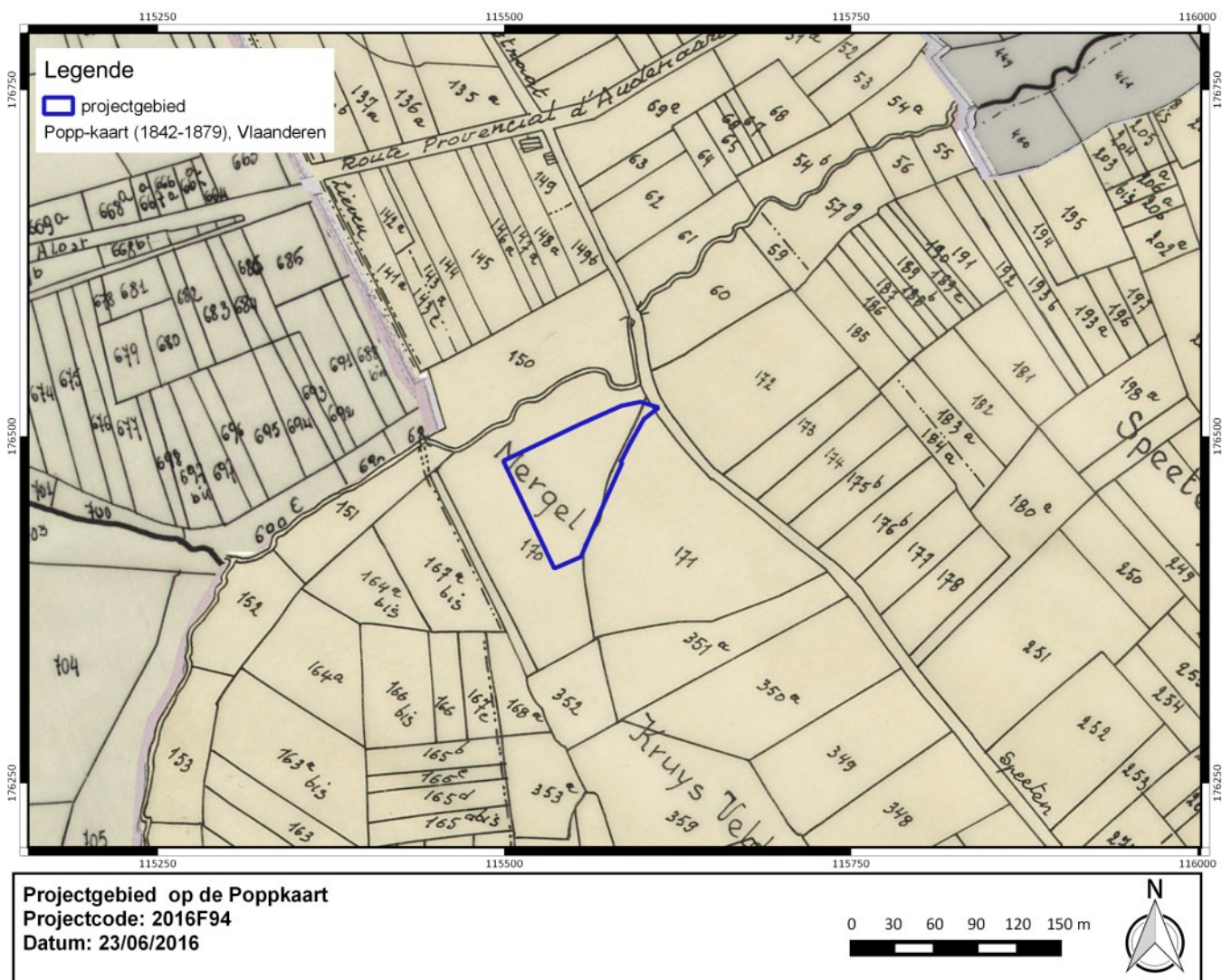

Figuur 15: projectgebied geprojecteerd op de Ferrariskaart (aangepast) (23/06/2016, bron: Geopunt)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden is te zien dat het projectgebied een ruraal karakter had. De voornaamste entiteit in de omgeving van het bedreigde terrein is de noord-zuid georiënteerde weg, met vermoedelijk een doorwaadbare voorde in het zichtbare beekdal. Langs dit wegtracé is een gebouw weergegeven, vermoedelijk een herberg. In het oosten van het plangebied is een perceelsgreppel omzoomd met bomen weergegeven

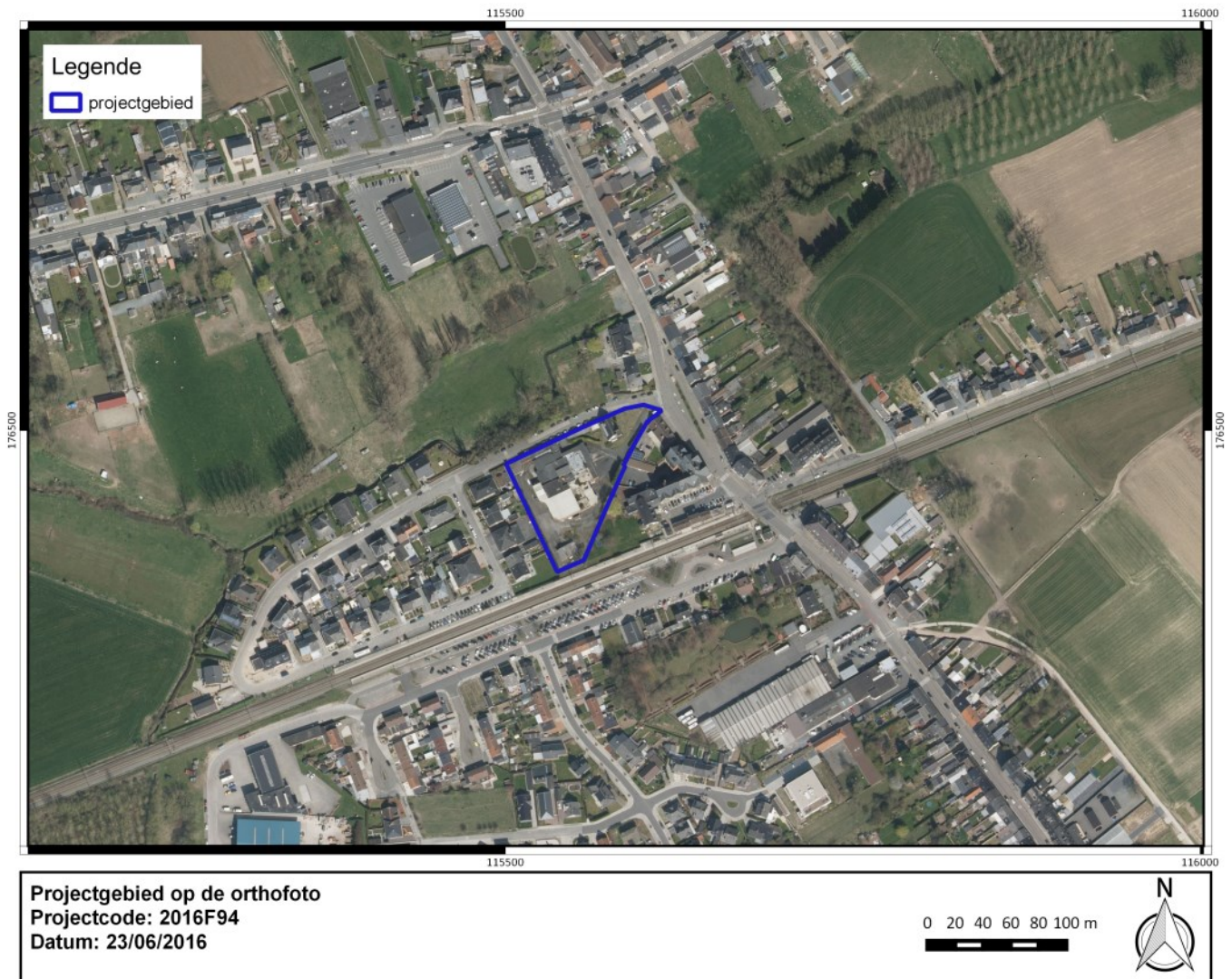

Figuur 16: Projectgebied geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen (23/06/2016, bron: Geopunt)

Figuur 17: Projectgebied geprojecteerd op de Poppkaart (23/06/2016, bron: Geopunt)

Op de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart is te zien dat het landschap rondom het projectgebied weinig veranderingen onderging. Opvallend is de aanduiding van de bodemeigenschappen voor dit terrein op de Poppkaart; het betreft binnen het projectgebied over een bodemsoort die als mergel geregistreerd werd. Mergel is een afzettingsgesteente bestaande uit een mengsel van klei en fijnverdeelde kalk.

Figuur 18: Projectgebied geprojecteerd op de orthofoto (23/06/2016, bron: Geopunt)

De landschappelijke situatie wijzigt pas in recente tijden. Op de orthofoto is te zien dat het projectgebied bebouwd is en deel geworden van een woonwijk. Het zuiden ervan wordt begrenst door een spoorlijn met een bufferstrook.

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
500067	Oude trambedding
208581	Brandrestengraven uit de Romeinse periode (50-150 n. C.)
502690	Castrale burcht: Nieuwe tijd, volle en late middeleeuwen
502689	Site met walgracht, late middeleeuwen

De rechtlijnige archeologisch relevante zone met locatienummer 500067 betreft het onderzoek van de oude trambedding. Deze liep tussen Herzele en Sint-Lievens-Esse. Dit cartografisch onderzoek werd uitgevoerd door archeologen van het provinciaal archeologisch museum van Velzeke, onder leiding van Kurt Braeckman. Dit traject bevatte sporen uit de nieuwste tijd en werd opgegraven in kader van ruilverkavelingen langsheen dit traject.

Locatienummer 208581 van de CAI-databank verwijst naar een onderzoek dat werd uitgevoerd in 2014. Daarbij werden sporen aangetroffen waarvan de ouderdom terug te brengen is tot de Romeinse periode. Een eerste categorie van vondsten zijn funeraire structuren in de vorm van brandrestengraven. Op basis van de vormkenmerken kunnen deze graven aangelegd zijn in de periode tussen 50 en 150 n.C. Hier rond zijn ook afbakeningsgreppels teruggevonden die dit grafveldje afbakenen. Andere grondsporen in deze werkput zijn een bredere Romeinse gracht en een drietal paalkuilen die eveneens aan de Romeinse periode kunnen gekoppeld worden.⁷

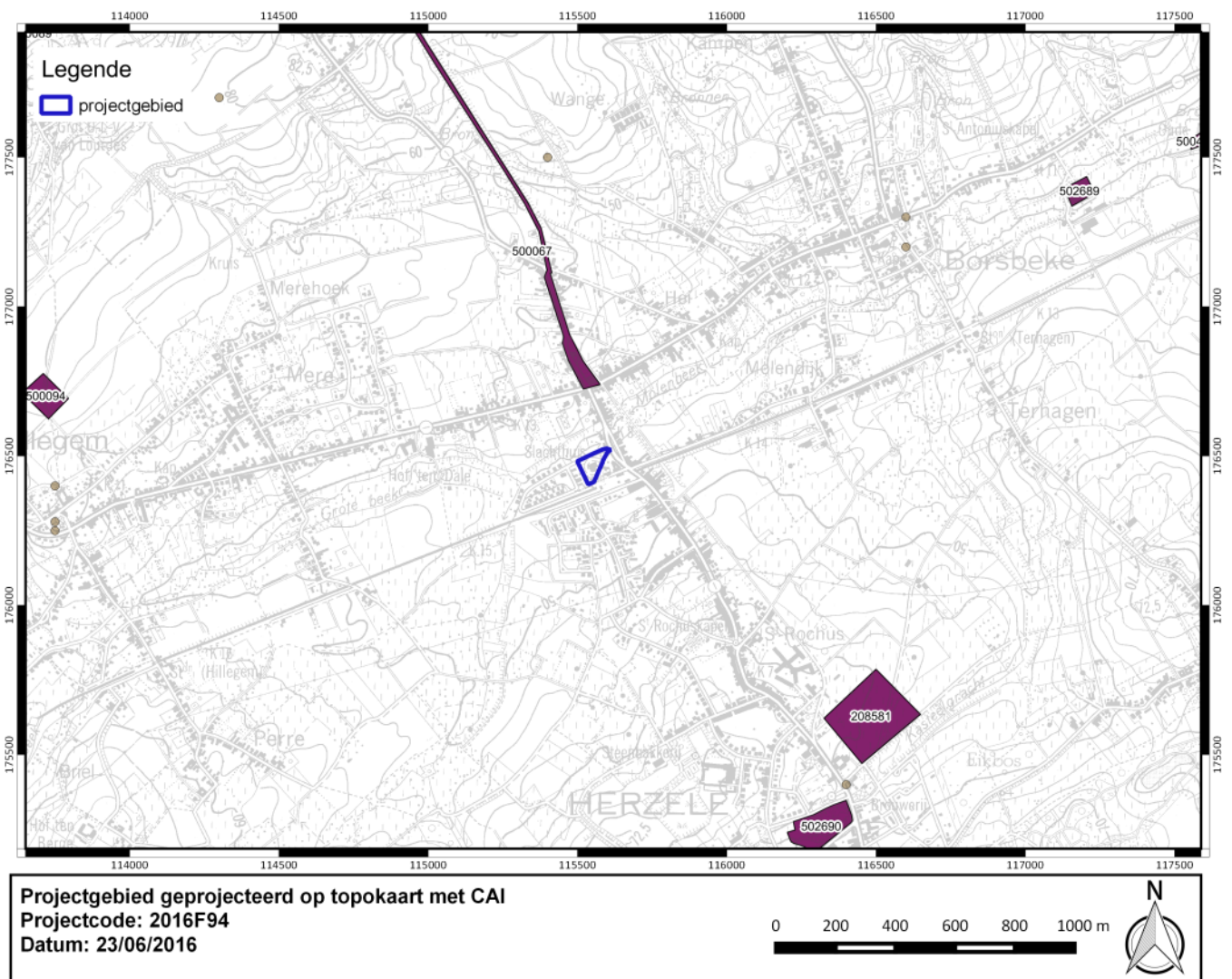
In en rond de castrale burcht van Herzele, samengebracht onder de locatienummer 502690, zijn een aantal vondsten en bevindingen gedaan. Deze omvatten:

- Een losse vondst in de vorm van pelgriminsignes in metaal, en een scherf van een baardmankruik, beide terug te brengen tot de nieuwe tijd of de middeleeuwse periode.
- Een napje/schaaltje in Spaans-Moorse majolica (losse vondst) waarvan de ouderdom in de late middeleeuwen te situeren is.
- Een aantal losse vondsten in de vulling van de slotgracht waaronder een smeedijzeren hellebaard en een smeedijzeren onderdeel van een kuras. Deze rugplaat zou afkomstig zijn uit onze streken of Duitsland. Ook een gietijzeren kanonkogel met een diameter van ongeveer 15 cm was afkomstig uit de gracht.
- De burcht van Herzele. Deze rechthoekige versterkte burcht (omwald) werd volgens de overlevering in de 11de eeuw opgericht door Boudewijn IV, graaf van Vlaanderen. Dit paste in hun strategie als onderdeel van de tweede verdedigingslijn tegen de Duitse keizers. Het was de woonplaats van de heren van Herzele en werd door de eeuwen heen verschillende malen vernield en wederopgebouwd. In 1579, na verwoesting door de Spanjaarden werd de burcht niet meer wederopgebouwd wegens geldgebrek van de toenmalige bewoners. De ruïne werd verkocht en één toren bleef behouden om het

⁷ Bruyninckx T. en Wyns G. (2014) in het archeologie rapport 15.

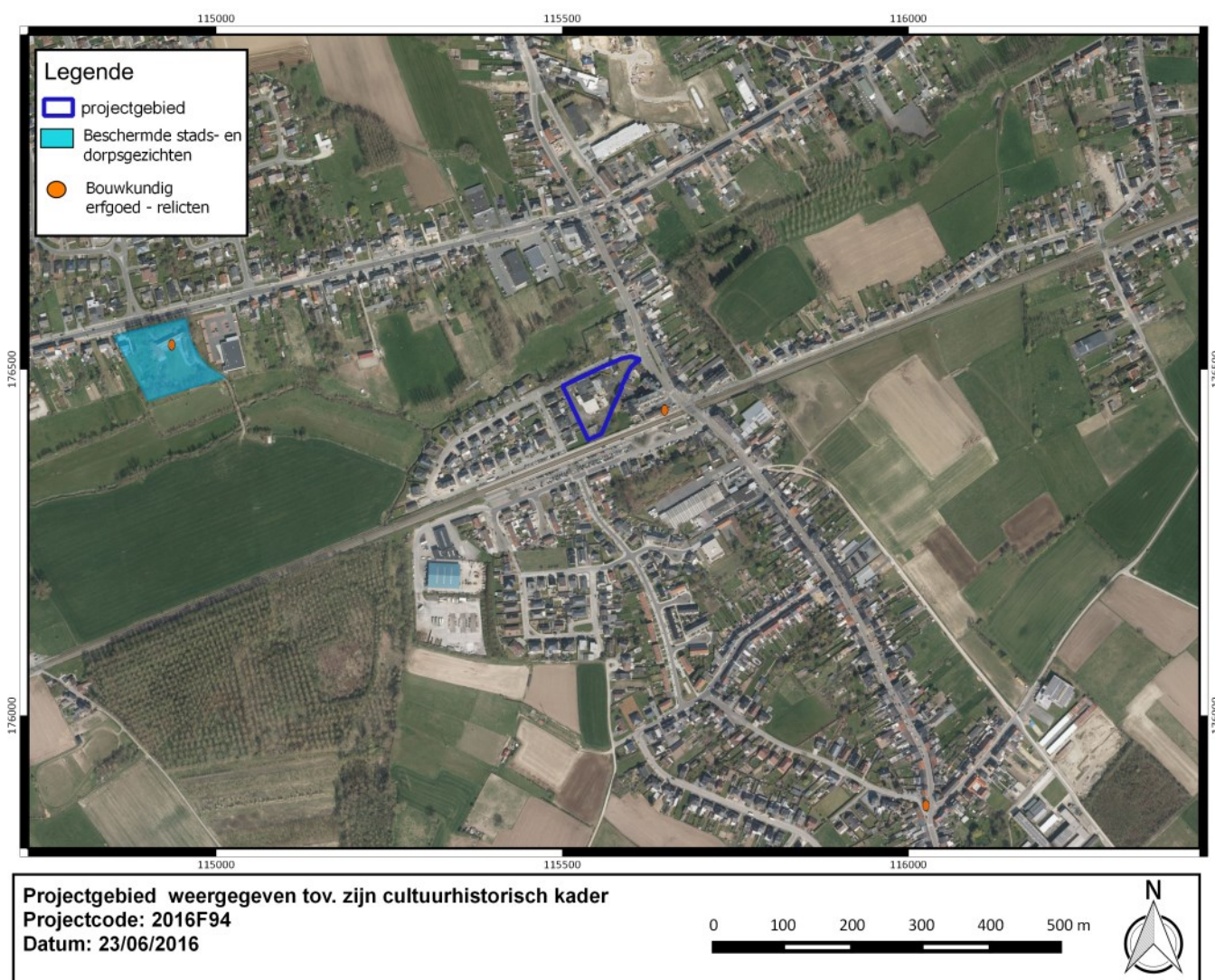
privilegierecht te doen gelden. Op basis van opgravingen in het kader van renovatiewerken (1972) kon de bouw van deze burcht in de 11de eeuw gesitueerd worden. Het is niet uitgesloten dat op deze locatie reeds in de 10de eeuw een versterkte site te situeren is. De resultaten van het onderzoek uit 1972 zijn samengevat in het artikel van Beeckmans uit 1991.

-Het CAI nummer 502689 verwijst naar een antropogeen hoogteverschil als onderdeel van een site met walgracht. Deze zou gebouwd zijn in de late middeleeuwen met centrale bebouwing met daarrond een vierkante grachtstructuur.

Figuur 19: Projectgebied geprojecteerd op de topografische kaart met aanduiding van de CAI (27/6/2016, bron: Geopunt).

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

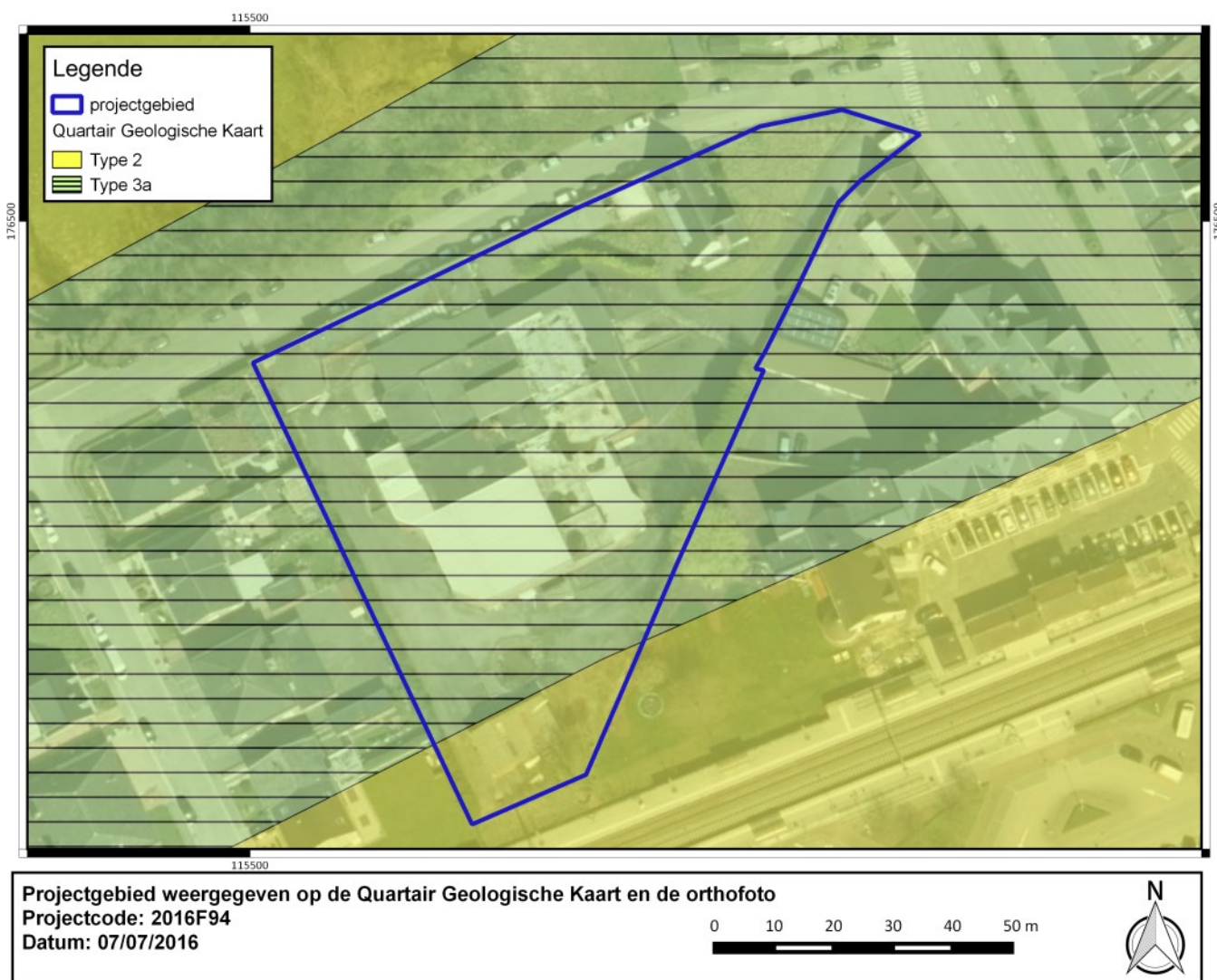
Figuur 20: projectgebied weergegeven op orthofoto tov. zijn cultuurhistorisch kader (bron: geopunt en geoportaal).

Bovenstaande kaart geeft het projectgebied weer binnen zijn landschappelijk en cultuurhistorisch kader. Ten westen van het plangebied bevindt zich Hof ten Dale met Hoeve Hof ten Dale, gelegen op een helling; ten noorden, langs de Steenweg, ten zuiden, uitziend op een fraai, beboomd landschap. Het relict bestaat uit een sterk gerestaureerde U-vormige hoeve met gebouwen gegroepeerd rondom een gekasseide binnenplaats met tuin. Ten oosten bevindt zich een inrijpoort opgenomen in de stalvleugel. Ten noorden staat een boerenhuis van het dubbelhuistype met één bouwlaag onder zadeldak (nok parallel aan de straat, mechanische pannen), van 1751.⁸ Ten oosten van het projectgebied bevindt zich een tweede bouwkundig erfgoedrelict: het station van Herzele, gebouwd in de tweede helft van de 19de eeuw.⁹

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hoeve Hof ten Dale. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8980> op 29-06-2016 14:18.

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Station Herzele. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8951> op 29-06-2016 14:23.

1.3 Syntheseplan en Conclusie

Figuur 21: syntheseplan dat het projectgebied weergeeft op de Quartair Geologische Kaart en de orthofoto (middenschalig, winteropname, 2015, bron: Geopunt).

Bovenstaand syntheseplan geeft het projectgebied weer op de Quartair Geologische Kaart en de orthofoto. De Quartair Geologische Kaart van Vlaanderen toont aan dat het projectgebied gelegen is op de rand van de alluviale vlakte van de Molenbeek. Dit impliceert dat het archeologisch niveau zich relatief dicht bij de oppervlakte bevindt. De verstoringskaart en de orthofoto toont aan dat het terrein, waar niet bebouwd, voor het grootste stuk verhard is met ingegraven betonplaten. Waarschijnlijk is de ondergrond ter hoogte van zowel de bebouwing als deze verharding geroerd.

De eerste melding van Herzele dateert uit de volle middeleeuwen. Cartografische bronnen indiceren een ruraal karakter van de omgeving dat pas wijzigt in de 21^e eeuw. Op archeologisch vlak zijn er geen indicatoren gekend op het projectgebied zelf of in de directe omgeving ervan. In een ruimer kader zijn er beperkte indicaties voor een romeinse en middeleeuwse menselijke aanwezigheid.

In de “bijlage – plannen” zijn verschillende plannen, foto’s en teksten toegevoegd die uitleg verschaffen over de verschillende verstoringen door de uitgevoerde werken op het terrein. Op onderstaand syntheseplan van de verstoringen zijn de verschillende zones aangeduid. Die kunnen zo ruimtelijk gelinkt worden met de plannen in de “bijlage – plannen”.

Figuur 22: Syntheseplan van de verschillende verstoorte zones op de middenschalige orthofoto van 2015 (winter) (bron: Geopunt).

1.3.1 Tekstuele samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

In het kader van de geplande aanleg van een multifunctioneel complex op projectgebied Herzele-Slachthuis dient een archeologienota toegevoegd te worden aan de vergunningsaanvraag. Dit bureauonderzoek vormt hierin de eerste stap.

Het projectgebied is gelegen in de gemeente Herzele (Oost- Vlaanderen), op de rand van de Vlaamse Ardennen.

De recentste orthofoto toont aan dat het terrein, waar niet bebouwd, voor het grootste stuk verhard is met ingegraven betonplaten. Naar alle waarschijnlijkheid is de ondergrond ter hoogte van zowel de bebouwing als deze verharding geroerd.

De Quartair Geologische Kaart van Vlaanderen toont aan dat het projectgebied gelegen is op de rand van de alluviale vlakte van de Molenbeek. Dit impliceert dat het archeologisch niveau zich relatief dicht bij de oppervlakte bevindt. De studie van de relevante historische en cartografische bronnen, in combinatie met de gegevens van de CAI geven geen indicaties voor de aanwezigheid van een archeologische site op het plangebied of in de directe omgeving ervan.

Verder onderzoek wordt niet zinvol geacht.

1.3.2 Tekstuele samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

In het kader van de bouw van een multifunctioneel complex in Herzele dient een archeologienota opgemaakt te worden. Het projectgebied is gelegen in de gemeente Herzele (Oost- Vlaanderen), op de rand van de Vlaamse Ardennen. Het terrein is gelegen ten noorden van de dorpskern en wordt aan het oosten begrensd door de Stationstraat, in het noorden door de Beeklaan en in het zuiden door spoorlijn 82/89. Er zijn geen aanwijzingen voor een archeologische site op het projectgebied of in de onmiddellijke omgeving.

Eventuele archeologische resten bevinden zich vrij dicht bij het oppervlak en het is redelijk aan te nemen is dat het terrein voor het merendeel geroerd is. Hierdoor is verder onderzoek niet aangewezen.